

DEFOE DANIEL

ROBINSON

CRUSOE

Даниэль Дефо

Robinson Crusoe

«Public Domain»

Дефо Д.

Robinson Crusoe / Д. Дефо — «Public Domain»,

Содержание

Ensimmäinen luku	5
Toinen luku	8
Kolmas luku	12
Neljäs luku	18
Конец ознакомительного фрагмента.	24

Daniel Defoe

Robinson Crusoe

Ensimmäinen luku

Robinsonin syntyperä. – Halu merille. – Vanhempain varoitukset. – Käynti Hullissa. – Lähtö merelle. – Myrsky. Haaksirikko. – Ei vielääkään kotia.

Synnyin vuonna 1632 Yorkin kaupungissa Englannissa. Bremenistä kotoisin oleva isäni oli ensin asettunut kauppiaksi Hulliin, päässyt siellä varoihinsa ja siirtynyt sittemmin Yorkiin, jossa hän vietti hiljaista elämää. Siellä hän meni naimisiin äitini kanssa, joka oli omaa sukua Robinson ja jonka mukaan minä sain nimeni. Sukunimemme oli Kreutznaer, mutta koska Englannissa nimiä käännettäin ja väänneltäin, niin tuli meidän nimeksemme Crusoe, ja niinpä nyt itsekkin nimeni kirjoitan.

Minulla oli ollut kaksi veljeä. Toinen palveli everstiluutnanttina englantilaisessa jalkaväessä ja kaatui Dunkerquen taistelussa. Toinen oli jo aikaisin lähtenyt kotoa maailmalle; en ole hänestä milloinkaan mitään kuullut, eivätkä vanhempamme saaneet hänestä sen jälkeen minkäänlaisia tietoja.

Isä, vanhan kansan miehiä, oli kouluttanut minua, kolmatta poikaansa, säätyimme mukaisesti. Hän halusi minusta lakimiestä, mutta minun mieleni – jo aikaisin täynnä kaikenlaisia haaveiluja ja pilventavoitteluja – paloi kovasti merille. En ottanut kuuleviin korviinikaan isän neuvoja, en äidin rukouksia enkä sukulaisten varoituksia. Minulle oli jo mennyt veriin tuo kovan onnen mielihalu, joka vastustamatta veti minua ankaria koettelemuksia kohti.

Kerran taas isä kutsui minut huoneeseensa, josta hän kovalta leiniltänsä ei päässyt mihinkään. Siellä hän sitten ystävällisesti ja samalla vakavasti otti puheeksi omituisen mielihaluni ja pyrkimykseni. Hän selitti minulle varsin vakuuttavalla tavalla, kuinka muille maille seikkailemaan pyrkivät ainoastaan ne, jotka taloudellisesti ovat aivan rappiolla, ja ne, jotka ovat hyvin varakkaita. Kotoa ja pois omasta maasta he tahtovat päästäkseen aivan tavallisuudesta poikkeavia teitä myöten rikkauteen tai kunnian kukkuloille. Moiset yritykset olivat isän mielestä minulle sekä liian halvat että liian korkeat.

– Sinä olet keskisäädyn lapsia, puheli hän, – ja minä olen pitkän elämäni aikana kokenut, että keskisääty se juuri on paras kaikista: ei siinä ole alhaisen säädyn raskasta raatamista vaikeine vastuksineen ja monine murheineen, eikä sitä toiselta puolen kalva ylhäisen säädyn ylpeys, mässäys, kunnianhimo ja kateus. Tämän keskisäädyn onnellisuutta kaikki kadehtivat, ja moni kuningaskin, korkeata asemaansa tuskitellessa, soisi olevansa juuri tuossa keskivälissä. Sen onnellisuuttahan todistaa sekin viisas mies, joka rukoili Jumalalta: Älä anna minulle köyhyyttä äläkä rikkautta.

Hän selitti edelleen, kuinka minun ei ole pakko lähteä maailman markkinoille epävarmaan leivänhankintaan. Hän pitäisi huolta siitä, että murheita saattaisiin valmistua hänen ehdottamaansa ammattiin. Hän tekisi kaiken voitavansa auttaakseen ja kannattaakseen minua, jos kotona pysyisin, mutta jos pois lähden, hän ei millään muotoa tahdo edistää minun syöksymistäni turmioon. Niin hän oli varoitellut vanhintakin poikaansa lähtemästä sotaan Alankomaihin, mutta sinnepä tämä vain läksi ja sodassa sai surmansakin.

– En minä, virkkoi isä vihdoinkin, – en minä lakkaa sinun puolestasi rukoilemasta, mutta sen sanon, että jos toteutat mielettömän aikeesi, ei Jumala anna sinulle siunaustaan, ja joskus, kun olet ypöyksin, avuton ja neuvoton, muistat vielä, että hylkäsit isän neuvot.

Ja vanha isäni purskahti itkuun täten puhuessaan. Hänen ennustuksensa oli käyvä toteen.

Isän vakava varoitus ja äidinkin neuvot saivat hetkeksi hillityksi matkustushaluni. Mutta ei kulunut vuottakaan, niin jo panin aikeeni toimeen.

Sattumalta läksin kerran Hulliin. Aikomukseni ei ollut tosin lähteä sieltä karkuteille, mutta niin kuitenkin kävi. Siellä tapasin erään entisen koulutoverini, joka juuri oli lähdössä isänsä laivalla Lontooseen. Hän houkutteli minua mukaan käyttäen merimiesten tavallista syöttiä: pääset ilmaiseksi. Ja silloin, vanhemmiltani lupaa kysymättä, lähdöstäni heille edes tietoa antamatta, kokonaan sattuman varaan jättäen, saivatko he minusta sanomaa lainkaan, Jumalan ja vanhempain siunausta vailla ja tekoni seurauksia sen enempää harkitsematta löin kättä päälle. Niinpä minä kovan onnen hetkenä Jumala paratkoon! – astuin laivaan syyskuun 1. päivänä 1651.

Nuoren seikkailijan kärsimykset eivät luullakseni milloinkaan ole alkaneet sen aikaisemmin ja kestäneet sen kauemmin kuin minun.

Tuskin oli laiva lähtenyt satamasta, niin jo nousi tuuli. Ankara aallokko alkoi käydä, ja ennen pitkää minä, ensikertalainen merellä, rupesin voimaan pahoin. Ja siinäkö minä miettimään mieletöntä tekoani: tähän on selvää Jumalan rangaistusta tottelemattomalle pojalle! Isän itku ja äidin varoitukset muistuvat nyt elävästi mieleen, ja omatunto nuhteli minua ankarasti. Se ei silloin vielä ollut ennättänyt paatua, niin kuin myöhemmin kävi.

Tuuli yltyi vähitellen kovaksi myrskyksi. Jokainen aalto oli mielestäni niin kauhean korkea, että tuntui kuin laiva joka hetki olisi syöksemässä sen syliin. Joka kerta kun painuttiin aallon pohjaan luulin, ettei enää harjalle päästäkään. Tässä kuoleman tuskassa tein sen tuhannetkin lupaukset: jos Jumala minut tästä vielä hengissä auttaa kuivalle maalle, niin riennän kotiin suoraa päätä enkä ikinä enää laivaan astu; palaan kotiin kuin tuhlaajapoika muinoin.

Näitä viisaita ja järkeviä ajatuksia kesti niin kauan kuin myrskyäkin. Sitä mukaa kuin seuraavana päivänä tuulen raivo vaimeni, sitä enemmän minäkin totuin merelläoloon. Illalla tuuli tyyntyi, taivas kirkastui, ja ilma oli mitä ihanin. Aurinko laski mereen täydessä loistossaan, ja seuraavana aamuna se nousi sieltä yhtä komeana. Tuuli tuskin lainkaan liikutteli meren välkkyvää pintaa. Näky oli viehättävin, mitä silmiäni eteen milloinkaan oli auennut.

Katsellessani ihaillen ja ihmetellen kaunista merta, joka vielä eilen oli ollut niin raivoisa ja kauhea, tuli ystäväni luokseni.

– No Bob! virkkoi hän. – Miltäs tuntuu? Kai sinua eilinen tuulen tuhaus hieman säikäytti?

– Vai tuhaus vain? vastasin minä. – Sehän oli hirvuisen myrsky.

– Sekö? Voi sinua, poika parka! Eihän sellainen ole mitään, kun laiva on luja ja ollaan väljillä vesillä. Mutta sinähän oletkin vain semmoinen maakrapu. Tule pois! Tehdään punssia ja unohdetaan kaikki vaivat ja vatsanväänteet. Katsos nyt, miten kaunis ilma tuli!

Niin tehtiinkin sitten, oikein aimo merimiesten tapaan. Ja sen yön hummauksiin minulta hukkuivat katumus ja kaikki parannuksen aiheet. Tiessään olivat taas vahvat valat ja lujat lupaukset. Ja niinpä viiden, kuuden päivän kuluttua olin saanut omantuntoni äänen kokonaan vaikenemaan.

Kuudentena päivänä saavuttiin Yarmouthin ulkopuolelle. Siellä meidän täytyi sopimattoman lounaistuulen tähden laskea ankkuri ja viipyä seitsemäs ja kahdeksas päivä. Sillä välin oli ulapalle tullut Newcastlesta koko joukko muitakin laivoja parempaa tuulta odottamaan.

Me olisimme nousuveden mukana kyllä pyrkineet satamaan, mutta kun tuuli oli vastainen, emme päässeet. Ulappakin oli sentään varsin turvallinen olopaikka, niin että huoletti kelluimme siinä ankkurin varassa. Tuuli yltyi kuitenkin yltymistään ja oli kahdeksannen päivän aamulla taas kiihtynyt ankaraksi myrskyksi. Puolenpäivän aikaan alkoivat jo aallot vyöryä laivan yli. Varmemmaksi vakuudeksi kapteeni käski laskea keula-ankkurin.

Myrskyn raivo kävi yhä hirveämmäksi. Merimiesten kasvoilla kuvastui kauhuja hämmästys. Kuulin kuinka kapteenikin ohitseni kulkiessaan virkkoi: "Jumala armahtakoon meitä! Hukka meidät tässä perii joka miehen!" Kahdesta läheisestä, raskaslastisesta laivasta olivat mastot menneet poikki. Meidän merimiehemme huusivat toisilleen, että meripeninkulman päässä meistä muuan laiva oli tehnyt haaksirikon. Kaksi muuta laivaa oli mastot menetettyään ajautunut kauas ulapalle.

Illan suussa perämies ja ylipuosu kysyivät kapteenilta, eikö olisi parasta hakata kokkamasto poikki. Kapteeni ei olisi suostunut siihen, mutta kun ylipuosu vakuutti, että laiva muutoin joutuu haaksirikkoon, hän vihdoinkin myöntyi. Kokkamaston jälkeen täytyi pian hakata poikki päämastokin.

Sanomattakin on selvää, kuinka kauhistunut minä, ensikertalainen, kaikesta tuosta olin. Paljon enemmän kuin kuolemanpelko ahdisti minua se ajatus, että niin jumalattomasti olin luopunut äskeisistä hyvistä aikeistani. Ja myrsky vain pauhasi niin vimmatusti, että sain nähdä, mitä harvoin näkee: kapteeni, ylipuosu ja muutamat merimiehetkin olivat polvillaan rukoilemassa peläten joka hetki laivan suistuvan meren pohjaan. Puolenyön aikana ilmoitti eräs merimies, että laiva oli saanut vuodon: ruumassa oli jo neljä jalkaa vettä. Koko väki riensi pumpuille; siihen työhön minutkin pakotettiin ja parastani koetin pannakin. Ei aikaakaan, niin jo käski kapteeni ampua hätälaukauksen. Kun en ymmärtänyt sen merkitystä, luulin laivan lohjenneen kahtia ja säikähdin niin, että menin tainnoksiin.

Myrsky alkoi hieman heiketä, mutta vettä pulppusi laivaan niin kovasti, ettei ollut toivoakaan satamaan pääsemisestä. Hätälaukauksia ammuttiin edelleen, kunnes vihdoinkin muuan kevyt alus, joka sattui ajelehtimaan lähellä meitä, uskalsi laskea veneen meitä kohti, mutta sen oli kuitenkin mahdotonta päästä meidän laivamme viereen. Meiltä heitettiin vihdoinkin ankkuripoijulla varustettu köysi veneeseen. Soutajat ottivat siitä kiinni, ja siten saatiin vene laivan kylkeen, minkä jälkeen me kaikki laskeuduimme veneeseen. Koska nyt ei kuitenkaan ollut mahdollista enää päästä sen laivan luo, josta meille oli apua lähetetty, päätettiin jättäytyä tuulen ja aaltojen varaan ja koettaa suunnata vene rantaa kohti. Kapteeni lupasi korvata veneen, jos se sattuisi rannalla särkymään. Vuoroin soutaen, vuoroin antaen aaltojen viedä venettä saavuttiin vihdoinkin lähelle rantaa Wintertonin niemen lähellä.

Tuskin olimme olleet veneessä neljännestuntiakaan, kun jo näimme laivamme vaipuvan mereen.

Aallonharjoille noustessamme näimme koko joukon ihmisiä juoksentelevan edestakaisin meren rannalla, valmiina auttamaan meitä. Maihin emme kuitenkaan voineet vielä laskea, ennen kuin olimme kiertäneet Wintertonin majakkaniemen. Siellä pääsimme hiukan tuulen suojaan, laskimme sitten onnellisesti maihin ja läksimme sieltä jalkaisin Yarmouthiin, jossa meidät otettiin ystävällisesti vastaan. Kaupungin viranomaiset majoittivat meidät parhaimpansa mukaan, ja kauppiaat ja laivanvarustajat toimittivat meille rahaa, jotta voimme palata joko Hulliin tai jatkaa matkaa Lontooseen.

Jos nyt olisin ollut niin järkevä, että olisin lähtenyt takaisin kotiin, olisi isä varmaankin minun palaamiseni johdosta, aivan niin kuin Vapahtaja vertauksessaan sanoo, teurastuttanut juotetun vasikan. Mutta kova kohtalo ajoi minua vastustamattomalla voimalla yhä kauemmas kotoa. Järki ja omatunto kyllä käskivät palaamaan, mutta minussa ei ollut sen vertaa tarmoa, että olisin niitä totellut. Pois minun täytyi päästä vain, yhä kauemmas.

Toinen luku

Kaksi matkaa Guineaan, toinen onnellinen, toinen onneton. – Maurilaisten orjana. – Pako Xuryn kanssa. – Leijona.

Koska minulla oli hiukan rahaa taskussani, lähdin jalkaisin Lontooseen.

Matkalla sinne sekä perillä sain taas taistella monet kovat taistelut itseni kanssa. Mille uralle nyt antautuisin? Kääntyisinkö kotiin vai menisinkö merille jälleen? Kovin minua hävetti palata takaisin. Kuvittelin mielessäni, miten joutuisin kaikkien naapurieni hämmästeltäväksi ja miten masentavaa olisi astua vanhempieni ja tuttavieni silmien eteen. Sittemmin olen usein huomannut, kuinka mielettömiä ja lyhytjärkisiä ihmiset ovat varsinkin nuoruutensa päivinä: ei heitä synti hävetä, mutta synnin katumus kyllä: ei teko, joka heitä halventaa, vaan parannus, joka heidät jälleen kohottaisi.

Neuvottomana epäröin ja emmin jonkin aikaa, kunnes muisto vastakestetyistä vastuksista vähitellen himmeni ja hälveni ja sen mukana koti-ikäväkin. Entinen seikkailunhalu sai minussa jälleen vallan ja saattoi minut yrityksiin, joista myöhemmin seurasi sulaa turmiota.

Astuin laivaan, jonka oli määrä purjehtia Afrikan itärannikolle eli, niin kuin merimiehet meillä sanovat, käydä Guineassa.

Siinä tein tyhmästi, etten jo alun pitäen pestautunut laivamieheksi. Siten minun olisi kyllä ollut pakko tehdä raskasta työtä, mutta samalla olisin juurta jaksuen perehtynyt merimiehen ammattiin. Minusta olisi aikaa voittaen saattanut tulla perämies, luutnantti, vaikkapa merikapteenikin. Mutta kohtaloni oli valita aina pahin osa. Olihan minulla hyvä nuttu ylläni ja rahaakin taskussani. Herroiksi sitä siis mentiin laivaan, tyhjäntoimittajaksi.

Lontoossa olin tutustunut erääseen laivankapteeniin, rehelliseen, kunnon mieheen, joka vastikään oli palannut Guineasta. Hänen oli siellä onnistunut tehdä edullisia kauppvoja, ja sinne hän aikoi pian palatakin. Kuultuaan että minun mieleni teki päästä matkustamaan hän pyysi minua toverikseen ja seuralaisekseen tarjoten minulle vapaan matkan. Hän neuvoi minua ottamaan mukaani jonkin verran sellaisia kauppatavaroita, joilla sielläpäin on hyvä menekki. Kirjoitin kotiseudulleni muutamille ystäville ja sain sieltä yhteensä neljäkymmentä puntaa. Niillä rahoilla ostin sitten kapteenin neuvon mukaan kaikenlaista rihkamaa.

Pian lähdettiin matkalle, ja tämä olikin minun matkoistani ainoa, joka tuotti minulle hyötyä. Ystäväni kapteenin johdolla perehdyin jossakin määrin matematiikkaan ja purjehdusoppiin, harjaannuin pitämään laivan päiväkirjaa sekä laskemaan, millä pituus- ja leveysasteella milloinkin oltiin. Sanalla sanoen opin sen, mikä merimiehen välttämättömästi täytyy tietää ja taitaa. Ja niin minusta tällä matkalla tuli sekä merimies että kauppias. Ostamillani tavaroilla sain nauttia ja yhdeksän unssia kultahiekkaa, josta minulle Lontoossa palattuani maksettiin lähes kolmesataa puntaa.

Tämä ensimmäinen menestys synnytti minussa jos minkälaisia korkealentoisia suunnitelmia – suureksi turmiokseni. Päätin tehdä jälleen matkan Guineaan.

Kapteeni, hyvä ystäväni, tosin sairastui heti Lontooseen tultuamme ja kuoli muutaman päivän perästä. Laivan päälliköksi tuli nyt entinen perämies, ja hänen kanssaan minä läksin onnettomimmalle matkalle, mitä ihminen milloinkaan on tehnyt. Kapteenivainajan leskelle jätin tallettavaksi kaksisataa puntaa ja sadalla ostin uusia tavaroita.

Laiva oli juuri kääntymässä Kanarian saarten ja mannermaan välisille väylille, kun huomasimme aamuhämärissä maurilaisen merirosvolaivan, joka Salésta päin lasketteli täyttä vauhtia meitä kohti. Me nostimme kaikki purjeet, mutta havaitsimme pian rosvojen pääsevän yhä lähemmäksi meitä. Täytyi varustautua taisteluun.

Meillä oli kaksitoista tykkiä, rosvoilla kahdeksantoista. Kello kolmen aikaan iltapäivällä rosvolaiva oli meidät saavuttanut. Nähtävästi sen aikomuksena oli hyökätä kimppuumme perän puolelta, mutta se asettuikin erehdyksessä meihin sivuttain, ja silloin laukaisimme kahdeksan tykkiä

yhtaikaa sitä kohti. Se peräytyi hiukan, mutta vastasi heti taas tuleemme, ja sen parisataa miestä laukaisi muskettinsa meitä kohti saamatta kuitenkaan vahinkoa aikaan, koska me olimme hyvässä suojassa. Se hyökkäsi sitten uudestaan, kävi laitaamme kiinni, jolloin kuusikymmentä miestä syöksyi meidän kannellemme ja rupesi heti katkomaan köysiä ja viiltämään purjeita rikki. Kahdesti saimme heidät karkotetuksi takaisin, mutta vihdoinkin ylivoima voitti meidät. Ei auttanut muu kuin antautua, kun meitä oli kuollut kolme ja haavoittunut kahdeksan miestä. Meidät otettiin vangiksi ja vietiin Salénimiseen maurilaiseen satamaan.

Nyt olin siis vankina minäkin. Niin masentava kuin olikin tieto, että minusta, uljaasta kauppiasta, oli tullut viheliäinen orja, täytyy minun kumminkin tunnustaa, ettei kohtelu, jonka alaiseksi jouduin, ollut niin ankara kuin ensin olin pelännyt. Minua ei viety, niin kuin muita, sisämaahan, hallitsijan hoviin, vaan jäin rosvolaivan päällikön luokse. Orja kuin orja sittenkin. Luulin jo isäni ennustuksen käyneen toteen, mutta voi! Tämä oli vasta kärsimysteni esimakua.

Sanomattakin on selvää, että ainaisena ajatuksenani oli, miten pääsisin vapaaksi vankeudesta, mutta pienintäkään tilaisuutta ei ilmaantunut.

Verraten helppoja töitä sain toimitella: hoitaa isäntäni puutarhaa ja kalastella. Kun minulla useinkin oli hyvä kalaonni, hän otti minut pari kolme kertaa viikossa mukaansa Salén ulapalle onkimaan, ja soutajanani oli nuori maurilainen, nimeltä Xury. Milloin isäntäni ei itse joutanut, hän lähetti minut ja Xuryn erään sukulaisensa seurassa onkimatkoille.

Kerran olimme tuollaisella kalastusmatkalla vähällä joutua surman suuhun. Äkkiä levisi niin sakea sumu, ettemme tienneet missä olimme. Saimme soutaa koko sen päivän ja seuraavan yönkin, ja kun aamun koittaessa sumu hälveni, huomasimme joutuneemme pari peninkulmaa ulapalle päin. [Tässä kirjassa on aina puhe Englannin peninkulmasta tahi meripeninkulmasta. – Edellinen = 1,6 km; jälkimmäinen = 1,85 km.] Kun alkoi käydä melko navakka tuulikin, meillä oli täysi työ, ennen kuin pääsimme rantaan, puhumattakaan siitä, että ankara nälkä vaivasi meitä.

Tämän otti isäntä opikseen ja päätti tästä puolin olla milloinkaan lähtemättä kalalle ilman kompassia ja eväitä. Hänellä kun oli tallella meidän entisestä laivastamme saatu isopursi, hän laitatti sen keskelle kajuutan, johon sopi pari miestä pitkälleen ja johon asetettiin pöytä ja muutamia ruoka- ja juomatavarain säilytyspaikkoja. Tällä purrella, joka oli varustettu niin sanotulla lampaanlapapurjeella, me siitä lähtien aina kävimmekin kalassa.

Näin kului kaksi vuotta.

Sattuipa sitten kerran, että isäntäni päätti lähteä purrellaan kalastelemaan parin kolmen ylhäisen maurilaisen kanssa, jotka olivat tulleet vierailemaan hänen luokseen. Edellisenä iltana hän lähetti purteen tavallista enemmän ruokatavaroita ja juomia ja käski minun myös ottaa mukaan kolme pyssyä ampumatavaroineen, hän kun vieraineen aikoi huviretkellä ampua vesilintujakin.

Minä tein työtä käskettyä, varustin ja puhdistin purren, nostin liput ja viirit ylös ja aamusta varhain istuin odottelemassa isäntää vieraineen. Mutta hänpä tulikin yksin ilmoittaen, etteivät vieraat voineetkaan tulla huviretkelle, heidän kun välttämättä täytyi lähteä asioilleen. Illaksi he kyllä tulisivat takaisin, ja minun pitäisi lähteä Xuryn ja hänen sukulaisensa kanssa ongelalle hankkimaan tuoretta kalaa illalliseksi.

Silloin palasivat mieleeni jälleen entiset vapauden ajatukset: nythän oli hallussani alus, ruokatavaroita ja juomavettä runsaasti. Minne lähteä, sitä en tiennyt; sen vain tiesin, että pois minä yritän. Tuuli oli epäsuotuista, se kun puhalsi koillisesta. Jos olisi ollut etelätuuli, olisin helposti päässyt Espanjan rannoille ja Gibraltarin salmen kautta Cadizin lahteen. Mutta siitä huolimatta olin päättänyt lähteä, menköön syteen tai saveen.

Kalastettuumme jonkin aikaa rannalla saalista saamatta huomautin seuralaisilleni, että huonostihan me muka tällä tapaa täytämme isännän käskyt; meidän täytyy lähteä ulommaksi. Maurilainen suostui vähintäkään vaaraa aavistamatta ja astui kokkaan vetämään ylös purjetta. Minä ohjasin purren noin peninkulman päähän ulapalle, jätin sitten peräsimen Xurylle ja menin itse kokkaan. Siellä asetuin maurilaisen taakse, sieppasin häntä vyötäisistä ja – yks kaks oli mies meressä.

Hetken perästä hän pulpahti pintaan, kohosi kuin korkki ja läksi uimaan purtta kohti. Sen hän olisi pian saavuttanutkin, tuuli kun oli kovin laimea, mutta minä sieppasin pyssyn ja uhkasin ampuu hänet, jos hän lähemmäksi yrittäisi.

– Meri on tyyni, sanoin minä, – olet hyvä uimari, käänny rantaan!

Minä aion paeta, kävi miten tahansa.

Hän huomasi parhaaksi palata takaisin, ja olen varma siitä, että hän saapui onnellisesti rantaan, sillä hän oli todella mainio uimari. Senjälkeen käännyin Xury pojan puoleen sanoen:

– Xury, jos lupaat olla minulle uskollinen, niin teen sinusta suuren miehen, mutta ellet vanno sitä Muhammedin ja isäsi parran nimessä, niin heitän sinutkin mereen.

Poika vannoi minulle uskollisuutta luvaten lähteä kanssani vaikka maailman ääriin.

Niin kauan kuin maurilainen oli näkyvissä koetin suunnata purtta pohjoiseen ikäänkuin pyrkien Gibraltaria kohti. Ja kukapa järkevä ihminen olisi osannut luullakaan, että kääntyisin etelää kohti, outoihin seutuihin, missä villit neekerit tekisivät minusta piankin lopun. Mutta hämärän tultua muutin kurssia ja käännyin kuin käännyinkin etelään, joutumatta kuitenkaan kovin kauaksi rannasta. Tuuli oli jokseenkin navakka, meri verraten rauhallinen, ja siksipä matka joutuikin niin, että seuraavana päivänä, noin kello kolmen tienoissa, kun jälleen sain rannan näkyviin, olimme noin 150 peninkulmaa etelään Salésta, siis ulkopuolella Marokon keisarin alueiden.

Maihin en sentään uskaltanut laskea enkä ankkuriakaan heittää yhä vieläkin peläten joutuvani maurilaisten kynsiin. Kun tuulikin oli edelleen myötäinen, jatkoin purjehtimista etelää kohti viisi päivää yhtä mittaa. Vihdoin tuuli kääntyi eteläiseksi, ja koska nyt ei enää ollut pelkoa takaa-ajostakaan, laskin illan suussa ankkuriin erään pienen joen suun kohdalle.

Millä leveysasteella oltiin, siitä ei minulla ollut vähintäkään tietoa; en osannut arvata, minkä maan rannalle olimme joutuneet, en tiennyt joen nimeä. Pimeän tultua päätimme uida rannalle tarkastelemaan seutua ja noutamaan juomavettä. Mutta tuskin oli aurinko mennyt mailleen, niin jo alkoi rannalta kuulua niin kauheata petojen ärjyntää ja ulvomista, että Xury parka kauhusta vavisten pyysi, ettei yön aikana mentäisi rannalle. Ja parasta olikin olla menemättä sinne. Parin kolmen tunnin kuluttua näimme monenmuotoisten suurten eläinten, emme tienneet minkä nimisten, lähenevän meren rantaa ja heittäytyvän veteen uimaan ja pulikoimaan, ja siinä ne pitivät niin kamalaa karjuntaa, etten moista ollut ennen kuullut.

Ei aikaakaan, niin jo kuului yksi eläin uivan meidän purttamme kohti. Emme sitä erottaneet pimeässä, mutta pärskynnästä ja huohotuksesta päättäen se mahtoi olla tavattoman suuri peto. Xury luuli sitä leijonaksi. Tuokion kuluttua huomasin sen lähestyneen meitä parin aironmitan päähän. Silloin sieppasin kajuutasta kiväärin ja laukaisin sitä kohti. Peto kääntyi heti ympäri ja kuului uivan maihin.

Mahdotonta on kuvailla sitä kauheata melua ja kiljuntaa, mikä nyt nousi rannalla sekä kauempanakin: ensi kertaa kaikei näillä seuduilla oli kajahtanut pyssyn pamaus. Maihin ei nyt tietysti ollut menemistä, ja mene tiedä, olisko tässä hyvä odotella aamunkaan valkenemista, sillä viljejä ihmisiä täytyi pelätä ainakin yhtä paljon kuin viljejä petoja.

Oli miten oli, mutta aamun tultua meidän täytyi päästä maihin hakemaan juomavettä, joka oli meiltä kokonaan lopussa. Xury pyysi päästä rannalle vesileilin kanssa: hän muka kävisi etsimässä vettä sieltä.

– Miksi en minä tulisi mukaan? kysäisin minä. Hän vastasi:

– Jos villi tuli, se hotki minä ja te pääse pois.

– No niin, sanoin minä liikkuneena pojan uskollisuudesta, – mennään sitten yhdessä, Xury. Jos villit tulevat, niin ammusme ne; ei meitä syödä kumpakaan.

Me työnsimme purren niin lähelle rantaa kuin suinkin mahdollista, otimme pyssyt ja vesileilit mukaan ja kahlasimme rannalle. Minä en uskaltanut jättää venettä näkyvistä, mutta poika läksi kauemmaksi maalle, missä oli nähnyt jonkin alankopaikan. Hetken kuluttua hän tuli juoksujalkaa luokseni. Minä luulin jo villien tai metsänpetojen ajavan häntä takaa, mutta pian huomasin hänen

olallaan jonkin otuksen, jonka hän oli ampunut. Se oli jäniksen näköinen, mutta turkispeite oli toisenlainen ja jalatkin pitemmät. Mikä eläin lienee ollutkaan, me olimme iloisia, kun olimme saaneet lisää matkaeväitä.

Vettä ei meidän tarvinnutkaan lähteä kovin kaukaa hakemaan, sillä hiukan ylempänä huomasimme joen veden olevan luoteen aikana makeaa. Ja niinpä täytimme leilit ja palasimme purteemme näkemättä jälkeäkään ihmisistä.

Koska olin ennenkin purjehtinut näillä seuduilla, arvasin, etteivät Kanarian ja Kap Verden saaret olisi täältä kovinkaan kaukana. Leveysastetta en kuitenkaan pystynyt tarpeellisten kojeitten puutteessa laskemaan. Sen verran osasin sentään arvata, että nämä tienoot olivat asumattomia. Neekerit ovat näiltä seuduilta siirtyneet maurilaisten tieltä etelämmäksi, ja maurilaiset taas eivät ole katsoneet maksavan vaivaa ottaa haltuunsa näin karuja maita.

Olin pari kertaa kirkkaalla ilmalla näkevinäni Pico di Teneriffan huipun ja koetinkin purjehtia sitä kohti, mutta vastatuuli ja kova aallokko pakottivat minut yhä edelleen pysymään lähellä rantaa. Silloin tällöin täytyi laskea maihin täyttämään vesileilejä.

Kerran laskimme aamulla varhain ankkurin erään korkean niemennäköisen kohdalle. Nousuveden mukana lähestyimme rantaa, kun Xury, jolla oli sirkeämmät silmät kuin minulla, äkkiä virkkoi hiljaa, että parasta olisi lähteä loitomaksi täältä.

– Tuolla, virkkoi hän, – makata juuri yksi pitkä peto. Minäkin näin nyt tavattoman suuren leijonan makaavan kallionkielekkeen alla.

– Xury! sanoin minä. – Mene rannalle ja tapa se.

– Minäkö tappa! hän huudahti säikähtäen. – Se syö minun suuta. (Syö suuhunsa, tarkoitti poika.)

Minä käskin nyt hänen olla aivan hiljaa, otin suurimman pyssyn, pistin siihen aimo panoksen ruutia ja työnsin kaksi kuulaa päälle. Samoin tein toisellekin pyssylle. Kolmannen latasin viidellä pitkällä luodilla. Koetin osua petoa päähän, mutta se makasi kypälä kuonollaan, niin että luodit mursivat siltä polven. Se kavahti pystyyn, mutta vaipui jälleen maahan, nousi sitten kolmelle jalalleen päästäen mitä kamalimman karjunnan. Minä sieppasin toisen pyssyn ja tällä kertaa osuin petoa suoraan päähän. Se kaatui möristen ja vain hiljaa nytkäytellen ruumistaan. Nyt Xurykin rohkaisi mielensä ja pyrki maihin. Hän otti kolmannen pyssyn ja pitäen toisessa kädessään sitä veden yläpuolella ui rantaan. Siellä hän laukaisi pyssynsä petoon, ihan korvan juureen, jolloin se kokonaan heitti henkensä.

Olihan tuo uljas saalis, mutta ruoaksi siitä ei ollut, ja siksi minun kävi sääliksi kolmea turhaan tuhlattua panosta. Me nyljimme siltä nahan, mihin työhön kului melkein koko päivä, ja levitimme sen sitten kajuutan kannelle, jossa se kuivui parissa päivässä.

Kolmas luku

Yhä kauemmas etelään. – Ystävällisiä neekereitä rannalla. – Leopardi. – Portugalilainen laiva. – Tilanomistajana Brasiliassa. – Uusille matkoille. – Haaksirikko. – Ensimmäinen yö puussa.

Matkaa jatkettiin taas etelään päin kymmenen tai kaksitoista päivää. Ruokatavarat vähenivät vähenemistään, niin että meidän täytyi olla laihanpuoleisella muonalla. Maihin ei poikettu kuin vettä hakemaan. Aikomukseni oli päästä vihdoinkin Gambian tai Senegalin virran suuhun, toisin sanoen Kap Verden tienoille, missä toivoin kohtaavani eurooppalaisia laivoja. Tiesin näet, että kaikki laivat, jotka Euroopasta kulkivat Guinean rannikolle. Brasiliaan tai Itä-Intiaan, poikkisivat Kap Verden niemeen taikka samannimisiin saariin. Ellei minun onnistuisi kohdata tällaista laivaa, niin joutuisin neekerien käsiin, siis surman suuhun.

Vähitellen alkoivat seudut, joiden ohi purjehdittiin, näyttää asutuilta: parissa kolmessa paikassa huomasimme rannalla ihmisiä, mustia ja alastomia. Eräässä kohden he juoksivat rantaa pitkin meidän perässämme. Xuryin kiellosta huolimatta ohjasin purteni lähemmäksi rantaa päästäkseni pakinoille heidän kanssaan. Aseita ei ollut kenelläkään heistä, yhdellä ainoalla vain pitkä sauva kädessä. Xury sanoi sen olevan keihäs, jota he osaavat heittää hyvinkin kauas sangen tarkasti. Pysyttelin senvuoksi tarpeeksi pitkän matkan päässä ja koetin viittauksilla tehdä heille selväksi, että tahtoisin jotain syötävää. He taas puolestaan viittasivat minua pysähtymään. Laskettuani purjeet alas juoksi pari kolme heistä kauemmas maalle, eikä kulunut puoltakaan tuntia, niin he jo toivat tullessaan kuivattua lihaa ja jyviä. Mutta miten saada ne purteen? En uskaltanut nousta maihin, ja kovin hekin näkyivät pelkäävän meitä. Keksivätpä viimein keinon: laskivat tuomisensa rannalle ja menivät itse hyvin pitkän matkan päähän, kunnes me olimme nostaneet tavarat veneeseen. Sitten he jälleen tulivat lähemmäksi.

Viittauksin me sitten osoitimme heille syvää kiitollisuuttamme, sillä eihän meillä ollut mitään vastalahjaksikaan antaa. Ennen pitkää me kumminkin saimme tilaisuuden tehdä heille erittäin hyvän palveluksen. Ollessamme vielä lähellä rantaa tuli äkkiä vuorilta päin kaksi petoa vimmattua vauhtia merta kohti, toinen ajaen toista. Vihoissaanko lienevät olleet vai leikkiä lyöneet, en tiedä, mutta outoa se oli, sillä pedot liikkuvat harvoin keskipäivällä. Ihmiset rannalla säikähtivät pahanpäiväisesti, varsinkin naiset, mutta heistä välittämättä pedot hyökkäsivät suoraa päätä mereen, ja sielläkö alkoi tuima temmellys, ilmeisestikin iloinen kisa. Nähdessäni toisen lähenevän purttani latasin pyssyni kiireimmän kaupalla, ja niin pian kuin peto oli tullut pyssynkantaman päähän ammuin sitä silmien väliin. Se upposi samassa, mutta kohosi taas heti pinnalle, ja vuoroin vaipuen, vuoroin nousten, koetti uida maihin, kunnes vihdoinkin vajosi veteen vähän matkan päässä rannasta.

En osaa sanoa selittää sitä kauhua ja hämmästyä, minkä pyssyn pamaus sai aikaan noissa ihmisparioissa. Muutamat kaatuivat maahan puolikuolleina säikähdyksestä. Nähtyään pedon uponneen ja huomattessaan minun viittailevan heitä lähemmäksi, he rohkaisivat kuitenkin mielensä ja riensivät petoa hakemaan. Helppo se oli löytääkin siitä kohdasta, missä veri punasi vedenpintaan. Minä heitin heille köyden, ja sen avulla he vetivät raadon ylös. Se oli hyvin kaunis, suuri leopardi. Neekerit nostivat kätensä ylös ihmeissään pedon kummallisesta kaadannasta. Mikä toinen peto oli, en tiedä, sillä laukauksen kuultuaan se ui heti maihin ja pakeni vuorille, mistä oli tullutkin.

Minä viittasin nyt neekereille kehottaen heitä pitämään saaliin omanansa, ja ylen kiitollisina he heti rupesivat sitä nylkemään. Ei heillä ollut puukkoja eikä muita veitsiä, mutta teroitetuilla puuaseilla he saivat sen ihmeellisen lyhyessä ajassa nyljetyksi. He tarjosivat sitten osan lihoja minulle, mutta kieltäydyin viitaten heitä pitämään kaiken hyvänään ja pyysin saada vain vuodan. Sen he antoivatkin, toivatpa vielä ruokavaroja entisten lisäksi. Näytin heille sitten tyhjän vesileilin ja käänsin sen alassuun. Siitä he ymmärsivät, että meillä ei ollut vettä. Ei aikaakaan, niin jo kaksi naista kantoi rannalle suuren

astian – nähtävästi se oli päivänpaisteessa poltettua savea – täynnä vettä. Siitä Xury nouti purteen kolme täyttä leilillistä.

Sanottuamme jäähyväiset näille ystävällisille neekereille lähdimme taas hyvin varustettuina purjehtimaan edelleen. Yksitoista päivää kuljettiin yhtämittaa etelää kohti, kunnes vihdoinkin edessämme näkyi niemi, joka ulottui neljä, viisi peninkulmaa länttä kohti. Koska meri oli rauhallinen, lähdin suuressa kaaressa kiertämään tuota nientä. Kuljettuamme sitten parin peninkulman päässä olevan niemen ohitse, näin oikealla puolen taaskin maata. Nyt arvasin olevani Kap Verden niemen ja Kap Verden saarten välisessä salmessa. Kovin kaukana ne vielä kumminkin olivat nuo saaret, enkä tiennyt minne päin olisi oikein lähdettävä, sillä jos nousisi kova tuuli, en pääsisi mantereelle enkä saarillekaan.

Jätettyäni näissä mietteissä peräsimen Xuryn käsiin menin kajuuttaan. Mutta tuskin olin ennättänyt sinne, kun jo kuulin Xuryn huutavan: – *Master! master!* Laiva ja purtta (purje)!

Poika parka oli aivan suunniltaan, sillä hän luuli, että nyt entisen maurilaisen isäntämme laiva oli kintereillämme. En käsittänyt poloinen, että me olimme jo aikaa sitten ehtineet hänen alueidensa ulkopuolelle. Riensin kannelle ja nähtyäni laivan tunsin sen portugalilaiseksi alukseksi, jolla oli matka nähtävästi Guineaan. Mutta pian huomasin erehtyneeni: sen suunta olikin toinen. Päätin silloin koettaa päästä sitä niin lähelle kuin mahdollista.

Vedin ylös kaikki purjeemme, mutta näytti siltä kuin laiva menisi ohitse, ennen kuin sain annetuksi sille mitään merkkiä meistä. Olin jo joutumaisillani epätoivoon, kun vihdoinkin huomasin heidän vähentävän purjeitaan. Arvatenkin he olivat kaukoputkellaan nähneet veneemme ja luulleet meitä jonkin eurooppalaisen laivan haaksirikkoisiksi. Nostin entisen isäntäni lipun hätämerkiksi mastoon ja laukaisin pyssyn. Perästäpäin sain tietää, että laivalla oli merkki kyllä nähty, pyssyn savu samoin, mutta laukausta ei kuultu, siksi kaukana olimme vielä heistä. Laiva pysähtyi, ja parin kolmen tunnin kuluttua purteni laski sen laitaan.

Saatuaan tietää minun olevan englantilainen ja kuultuaan lyhykäisen kertomuksen kohtalostani laivan kapteeni otti meidät tavaroinemme ystävällisesti laivaansa.

Olin riemuissani pelastuksestamme – arvaahan sen. Tarjosin kaiken, mitä minulla oli, kapteenille, mutta tämä ylevämielinen mies otti tavarani vain talteen ja lupasi antaa ne minulle takaisin saavuttuamme Brasiliaan.

– Minä saatan, hän lausui, – milloin hyvänsä joutua samanlaiseen tilaan kuin tekin ja silloin en muuta toivoisi kuin että minutkin pelastettaisiin, niin kuin minä pelastin teidät nyt. Niin, niin *seignore inglese* (= herra englantilainen). Mielelläni vien teidät perille, ja nämä tavarat tarvitsette kyllä tullaksenne vieraassa maassa toimeen ja päästäksenne kotiinne jälleen.

Ja niin hän antoi minulle kirjallisen luettelon kaikista tavaroistani, jotka sen mukaan olin saava takaisin perille tultuamme. Siitä ei ollut unohtunut kolme vesileiliäkään. Purteni hän otti laivaansa ja pakotti minut vastaanottamaan siitä kahdeksankymmenen piasterin velkakirjan. Jos Brasiliassa joku siitä enemmän tarjoaisi, hän lupasi maksaa enemmän. Xuryn hän olisi ostanut omakseen ja tarjosi hänestä kuusikymmentä piasteria, mutta kun minä en olisi luopunut uskollisesta apulaisestani, hän teki ehdotuksen: hän sitoutui päästämään Xuryn kymmenen vuoden kuluttua vapaaksi, jos tämä kääntyisi kristinuskoon. Xury poika suostui mielellään tähän ja niin hän jäi kapteenin palvelukseen.

Onnellisesti purjehdittiin sitten edelleen ja kahdenkolmatta päivän kuluttua laskettiin Todos los Santosiin, eli Pyhäin miesten lahteen.

Kapteenin hyvyttä en osaa kyllin kiitellä. Matkastani hän ei ottanut äyriäkään, vieläpä maksoi minulle kaksikymmentä dukaattia leopardinnahasta ja neljäkymmentä leijonannahasta. Muut tavarani hän niinikään osti rahalla, niin että minulla Brasiliaan tullessani oli kaksisataakaksikymmentä piasteria.

Ennen pitkää tutustuin siellä erääseen kunnon mieheen, jolla oli oma *ingenio*, miksi siellä päin sanotaan viljelysmaata ja sokerikeittämöä. Nähdessäni kuinka tuottavaa tuollainen työ oli ja

kuinka miellyttävää moinen rauhallinen elämä päätin minäkin hankkia itselleni tiluksia, asettua maanviljelijäksi ja tilata Lontoosta sinne jättämäni pienen pääoman.

Jonkin ajan kuluttua tapasin ystäväni kapteenin, jonka oli täytynyt viipyä siellä kolme kuukautta lastia odotellessaan. Kuultuaan aikeistani hän kehotti minua kirjoittamaan leskelle, jolle olin jättänyt pääomani talteen, että hän jonkun lontoolaisen kauppiaan välityksellä lähettäisi täältä kaupaksi käyviä tavaroita kapteenin nimellä Lissaboniin. Hän lupasi sitten ensi matkallaan tuoda tavarat tänne.

– Mutta, hän lisäsi, – koska kaikki ihmistoimi on epävarmaa ja horjuvaa, niin neuvoisin teitä käyttämään tähän yritykseen ainoastaan puolet omaisuuttanne, siis sata puntaa. Jos hanke onnistuu, saatte toisen puolen tänne samalla lailla; ellei niin on teillä ainakin puolet vielä jäljellä.

Noudatin hänen neuvoaan, ja kaikki yritykseni onnistuivat paremmin kuin olin osannut luullakaan. Tavaroita Lissabonista odotellessani olin hankkinut itselleni jonkin verran maata ja pannut sokeri- ja tupakkaistutukseni alulle. Ja kun kapteeniystäväni jälleen palasi Brasiliaan, hän toi tullessaan minulle koko joukon tavaroita, parhaasta päästä verkkoja ja muita kankaita, joilla tässä maassa oli erinomainen menekki. Ne minä kaikki sain myydyksi niin edullisesti, että voittoni oli lähes nelinkertainen. Pyytämättäni – minä kun olin vielä nuori ja kokematon – kapteeni toi minulle kaikenlaisia aseita ja työkaluja, joita istutuksillani tarvittiin. Sitä paitsi hän oli tullessaan tuonut minulle palvelijan, jonka oli pestannut kuudeksi vuodeksi. Lisäksi ostin vielä yhden neekeriorjan ja palkkasin toisen palvelijan.

Kaikesta tästä tämä erinomainen ystävä ei tahtonut ottaa mitään korvausta. Tyrkyttämällä sain hänet ottamaan hiukan tupakkaa, oman maani tuotteita muka.

Myötäinen onni minua silloin näytti alkavan suosia. Maat kasvoivat, viljat versoivat, työ tuotti hedelmiä, varallisuus lisääntyi. Tulin olleeksi jo neljä vuotta Brasiliassa, olin oppinut maan kieltä, saanut tuttavien ja ystävien sekä naapurieni että San Salvadorin kauppiaitten joukossa. Mutta kuka ei onneansa osaa oikein käyttää, se turmiollensa tietä tasoittaa. Ja niin kävi minunkin. Jos olisin pysynyt silloisessa asemassani, olisi minulla ollut mahdollisuus päästä juuri siihen keskisäädyn rauhalliseen, huolettomaan tilaan, josta isäni niin kauniisti oli puhunut. Mutta toisenlainen osa odotti minua, ja siihen oli syynä onneton haluni päästä kiertämään maita mantereita, vastoin sekä luonnon että kohtalon ilmeisiä viittauksia.

Olin kerran kauppiaitten seurassa kertonut kahdestikin käyneeni Afrikan länsirannikolla kuvaillen samalla, kuinka edullista siellä on käydä kauppaa: mitättömät esineet niin kuin napit, veitset, sakset, kirveet, lasihelmet ja sen semmoiset ovat siellä kovin haluttua tavaraa; niitä vastaan ei saa ainoastaan kultahiekkaa, jyviä ja norsunluuta, vaan neekereitäkin, joita käytetään työntekijöinä Brasiliassa. Kauppiat höristelivät korviaan minun kertomuksilleni ja mieltiyivät varsinkin viimeksi mainitsemaani seikkaan. Neekerikauppa oli siihen aikaan vielä vähäistä, koska siihen joka kerta tarvittiin *assiento*, ts. Espanjan ja Portugalin kuninkaitten lupa. Siitä syystä neekerit olivatkin sangen kalliita.

Seuraavana päivänä tuli kolme kauppiasta luokseni, otti minulta vaitiololupauksen ja teki sitten seuraavan salaisen ehdotuksen. Heillä oli kullakin suuria viljelysmaita, mutta työväestä oli tuntuva puute. Sen vuoksi he aikoivat varustaa laivan, joka lähtisi Guineaan hakemaan sieltä lastillisen neekereitä. Heillä ei ollut aikomusta julkisesti myydä näitä täällä, se kun ei ollut sallittuakaan; he aikoivat vain yhden ainoan kerran hakea neekereitä ja jakaa nämä sitten keskenään, työväeksi viljelysmailleen. Kysymys oli vain siitä, lähtisinkö minä hankkeen johtajana tälle matkalle. Minun ei tarvitsisi osallistua mihinkään kustannuksiin. Palattuani saisin oman osani neekereistä.

Olisiko minun ollut pakko ryhtyä moiseen uhkarohkeaan ja epävarmaan yritykseen, minun, jolla oli niin edullinen asema täällä ja joka kolmen, neljän vuoden perästä epäilemättä olisin ollut kolmen-, neljäntuhannen punnan omistaja? Mutta kohtaloni näkyi määränneen minut oman onneni tuhojaksi. Kuuntelin enemmän mielikuvitustani kuin järkeäni ja suostuin kuin suostuinkin esitykseen sillä ehdolla, että nuo kauppiat sillä välin pitäisivät huolta viljelyksistäni. Samalla tein

jälkisäädöksen, jossa määräsin kuolemani varalta puolet omaisuudestani ystävälleni kapteenille ja toisen puolen lähetettäväksi hänen toimestaan Englantiin.

Ja niin astuin laivaan kovan onnen hetkenä, 1. päivänä syyskuuta 1659, täsmälleen kahdeksan vuotta siitä kun olin ensi kertaa lähtenyt merille vanhempieni tietämättä.

Laivamme, joka oli sadankahdenkymmenen tonnin vetoinen, oli varustettu kuudella tykillä. Laivaväkeä oli neljätoista miestä, heihin luettuina kapteeni, jungmanni ja minä. Lastina oli laivantäysi neekereille mieluista vaihtotavaraa kuten helmiä, lasiesineitä, peilejä, veitsiä, kirveitä ynnä muuta sellaista.

Purjehdittuamme kaksitoista päivää pohjoiseen ja saavuttuamme 7. asteen 20. minuutin kohdalle pohjoista leveyttä nousi äkkiä hirmuinen rajumyrsky, joka sekoitti kokonaan suuntamme. Se alkoi kaakosta, kääntyi äkkiä luoteeseen ja pyörähti siitä koilliseen kieputellen meitä niin hirvittävällä voimalla, ettemme kahteentoista päivään voineet muuta kuin alistua tuulen heiteltäväksi. Tuho ja turmio oli alati silmiemme edessä. Kenelläkään ei ollut vähintäkään pelastumisen toivoa. Kaiken tämän lisäksi meiltä vielä kuoli mies kuumeeseen, ja toisen merimiehen ja jungmannin huuhtaisi ankara hyökyaalto kannelta mereen.

Kahdentoista päivän kuluttua hirmumyrsky hiukan laimeni. Kapteenin mittausten mukaan oli laivan asema silloin noin 11 astetta pohjoista leveyttä, mutta samalla hän huomasi meidän ajautuneen hyvin kauaksi länteen, pohjoiseen Amazonasvirran suistosta ja lähelle Orinocon, niin sanotun Suuren virran suuta.

Kapteeni tuli neuvottelemaan kanssani siitä, mitä nyt tekisimme. Koska laiva oli saanut vuodon, hän ehdotti, että palattaisiin suoraa päätä Brasiliaan. Minä olin eri mieltä. Otettiin esille merikartta. Osoitin ettei sielläpäin ollut mitään hätäsatamaa, minne voitaisiin mennä. Meidän täytyi minun mielestäni päästä niin pian kuin mahdollista Pienten Antillien piiriin ja pyrkiä nimenomaan Barbados-saaren turviin. Jos välttäisimme joutumasta Meksikonlahden virtaan pääsisimme sinne noin viidentoista päivän kuluttua. Afrikan länsirannikolle lähtemistä ei voitu ajatellakaan. Ja niin otettiin nyt laivan suunnaksi WNW jotta pääsisimme aluksi johonkin Englannin omistamaan saareen.

Mutta toisin oli säädetty.

Saavuttuamme 12° 11':lle pohjoista leveyttä nousi uusi myrsky, joka jälleen kiidatti meidät kauhealla vauhdilla kauaksi länttä kohden, kaikkien tunnettujen kauppaväylien ulkopuolelle. Nyt oli se vaara tarjona, että jos henkiin jäisimmekin, niin pikemmin täällä joutuisi villien raakalaisten syötäväksi kuin keksisi minkään mahdollisuuden päästä takaisin omaan maahan.

Tuulen yhä vimmatusti puhaltaessa kuului kerran aamulla äkkiä mastosta huuto: "Maata näkyvissä"! Tuskin olimme kaikki ennättäneet kannelle, kun laivamme jo törmäsi hiekkasärkälle ja pysähtyi siihen. Ja nyt alkoivat raivoisat hyökyaallot lyödä kannen yli sellaisella voimalla, että meidän täytyi paeta kajuuttoihin, jotteivät ne olisi pyyhkäisseet meitä mereen.

Sen, joka ei itse ole tällaista kokenut, ei ole helppoa käsittää meidän hätäämme ja tuskaamme. Emme tienneet missä päin olimme, olimmeko ajautuneet saaren vai mannermaan rantaan, olivatko seudut asuttuja vai asumattomia. Tuuli tuntui tosin hiukan laimenevan, mutta pelkäsimme sittenkin, että laiva minä hetkenä hyvänsä hajoaisi kappaleiksi. Äkkiä, kuin ihmeen kautta, tuuli kääntyi päinvastaiseen suuntaan. Me katselimme toisiamme odottaen joka silmänräpäys kuolemaa ja valmistautuen lähtemään toiseen maailmaan, sillä tässä maailmassa ei meillä enää ollut mitään tekemistä.

Ainoana lohdutuksena oli se, ettei laiva vielä ollut särkynyt ja että kapteeni sanoi tuulen tyyntyvän. Myrsky hiljenikin hiukan, mutta laiva oli yhä karilla eikä ollut vähintäkään toivoa saada sitä irti. Miten vain saada henkensä pelastetuksi – siinä kysymys. Toinen laivan vene oli myrskyssä paiskautunut säpäleiksi, toinen oli tosin jäljellä, mutta aivan mahdottomalta näytti saada se vesille.

Aika oli täpärällä. Muutamat näkivät jo laivan ruvenneen halkeilemaan. Perämiehen onnistui viimein muun laivaväen avulla saada vene mereen, me hyppäsimme siihen, yhteensä yksitoista henkeä, ja antauduimme Jumalan armon turvissa pauhaavan meren valtaan. Myrsky oli tosin ollut

koko lailla hiljentynyt, mutta meri raivosi yhä edelleen. Se oli todellakin den wild zee, joksi hollantilainen nimittää myrskyävää merta.

Kauhea oli meidän poloisten tila. Purjetta ei meillä ollut, emmekä sillä olisi mitään tehneetkään. Turvauduimme airoihin, mutta – kohtalomme oli ilmeinen: rantaa kohti meidän täytyy pyrkiä, ja sinne meitä tuulikin työntää, mutta rannan särkkiin vene auttamattomasti särkyy. Jätimme henkemme Jumalan huomaan ja lähdimme omin käsin jouduttamaan matkaa ilmeistä perikatoamme kohti.

Pienenä toivon kipinä tuikahti mielessäme vielä se ajatus, että onnellisen sattuman ansiosta pääsisimme johonkin lahdenpoukamaan tai joensuuhun tuulensuojaan, mutta mitä lähemmäksi rantaa tulimme, sitä kauheammalta se näytti, hirveämmältä vielä kuin meri.

Kiidettyämme noin puolentoista peninkulman verran tuli äkkiä suunnaton hyökyaalto takaapäin. Vuorenkorkuisena se vyöryi meitä kohti. Siitä tulisi meille armonisku, sen näki nyt joka mies. [Armoniskuksi sanottiin teloituksen viimeistä, kuolettavaa iskua, jolla pyöveli lopetti teloitettavan tuskat.] Se karkasi sellaisella vimmalla veneen kimppuun, että tämä samassa silmänräpäyksessä kaatui kumoon. Tuskin ennätimme huudahtaa: "Jumala varjelkoon!" kun aalto oli jo nielaissut meidät kitaansa.

Mahdotonta on kuvailla niitä ajatuksia, joita mielessäni sävähti ristiin rastiin vaipuessani veteen. Taitava uimari kyllä olin, mutta en päässyt aallon sisästä pintaan hengittämään, ja ennen kuin se heitti minut hyvän matkaa rannalle päin ja jälleen painuin takaisin. Olin läkähtymäisilläni, mutta saatuani hiukan hengitetyksi oli minussa sen verran tarmoa että huomattessani olevani lähempänä maata kuin luulinkaan, nousin pystyyn ja läksin pyrkimään rantaa kohti, ennen kuin toinen aalto tulisi ja tempaisi minut mukaansa. Ja se tuli korkeana kuin vuori ja raivoisana kuin vihamies. Hengitystäni pidättäen peityin jälleen aallon syliin parin-, kolmenkymmenen jalan syvyyteen. Sanomattomalla voimalla se heitti minut rantaa kohti, ja minä, ponnistaen kaikki voimani, koetin uida samaan suuntaan. Rintani oli jo pakahtumaisillaan, kun äkkiä tunsin käsieni ja pääni olevan vedenpinnan yläpuolella. Vain pari sekuntia ennätin hengittää, mutta jo sekin antoi minulle uusia voimia. Pian peitti aalto minut jälleen, tällä kerralla ei kuitenkaan niin pitkäksi aikaa kuin ennen. Sen mentyä riensin taas minkä ennätin rantaan päin.

Mutta raivoisa meri ei jättänyt minua vieläkään rauhaan. Kahdesti vielä hyökkäsi aalto päälleni, työntäen minua yhä enemmän rantaa kohti. Viimeisellä kerralla se paiskasi minut niin ankarasti kalliota vastaan, että menin tainnoksiin. Siitä toinnuttuani tunsin, etten enää kykenisi vastustamaan meren voimaa, mutta silloin kiersin käsivarteni kallion ympärille ja siten välttyin joutumasta aallon mukana takaisin mereen. Kiiruhdin rannalle ja pääsin vihdoinkin ylemmäksi kalliolle, jossa vesi ei enää voinut minua saavuttaa.

Nyt olin pelastunut ja ensi työkseni kiitin Jumalaa, joka oli tempaissut minut ihan ilmeisesti surman suusta.

Mahdotonta on selittää sen ihmisen iloa ja riemua, joka sanan täydessä merkityksessä on nostettu haudasta. Nyt minä käsitin, miksi kuolemaantuomitulta vangilta, jolla jo on hirttosilmukka kaulassa, mutta jolle äkkiä julistetaan armahdus, samassa lyödään suonta: äkillinen mielenliikutus saattaisi pysäyttää hänen sydämensä sykinän.

"Mutt äkki-ilo niin kuin äkkisurukin, ne tuhon voivat tuottaa kumpikin."

Kädet yhä kurotettuina taivasta kohti kuljin rannalla. Olemukseni pohjia myöten olin kiitollinen pelastumisestani. Ja sitten muistuvat mieleeni toverit: he olivat hukkuneet joka mies. En sen koommin nähnyt heistä jälkeäkään, paitsi kaksi hattua, yhden lakin ja kaksi paritonta kenkää.

Loin silmäni haaksirikkoiseen laivaan. Meri hyökysi vielä niin tuimasti sen ympärillä, että se väliin kokonaan katosi silmistäni. Nähdessäni kuinka kaukana se oli, en saattanut olla huudahtamatta: "Hyvä Jumala! Kuinka olikaan mahdollista, että pääsin rantaan!"

Aloin sitten vähitellen silmäillä ympärilleni nähdäkseen millaiseen paikkaan olin joutunut, ja päättääkseni, mitä ensiksi tekisin. Lyhyt oli iloni: huomasin tilani varsin surkeaksi. Olin läpimärkä.

Muita vaatteita ei minulla ollut kuin ne, mitkä oli ylläni. Ei ollut muruakaan syötävää, ei vesitippaa juotavaa. Täällä kuolisin varmasti nälkään, tai villipedot raatelisivat minut. Pahinta oli se, ettei minulla ollut mitään asetta, millä olisin tappanut jonkin eläimen henkeni pitimiksi tai puolustautunut metsänpetoja vastaan. Ei minulla ollut muuta kuin puukko, piippu ja hiukan tupakkaa kukkarossa. Onnettomuuteni saattoi minut sellaiseen epätoivoon, että jonkin aikaa juoksentelin kuin mielipuoli edestakaisin. Ilta alkoi pimetä, ja tuska sydämessä mietin: mikähän minut perii, jos täällä on villejä metsäneläimiä, jotka tavallisesti öiseen aikaan lähtevät tyyssijoiltansa.

Ei ole muuta neuvoa, arvelin, kuin nousta lähellä olevaan tuuheaan honkaan. Sinne kiipeän yöksi. Huomenna mietin sitten, millä kuolemalla kuolen, sillä elämästä ei ole pienintäkään toivoa. Kuljin jonkin matkaa sisämaahan etsimään juomavettä, jota suureksi ilokseni löysinkin. Juotuani ja pistettyäni tupakkaa suuhuni hillitakseni nälkääni palasin jälleen hongan luokse, kiipesin ylös ja asetuin sen oksille niin, ettei ollut pelkoa putoamisesta, jos sattuisin nukkumaan. Leikkasin sitten aseekseni vahvan sauvan ja asetuin paikoilleni.

Hyvin väsynyt kun olin, vaivuin pian sikeään uneen enkä luule kenenkään muun nukkuneen samanlaisessa tilassa niin makeasti kuin minä tässä korkeassa kammiossa.

Neljäs luku

Uimalla laivalle. – Lautta. – Ensimmäinen otus. – Useamman kerran laivalla. –
Varastot lisääntyvät. – Vuohi. Almanakka. – Pakko paras opettaja.

Herätessäni oli ilma kirkas, myrsky oli tyyntynyt, meri ei enää pauhannut eikä raivonnut niin kuin eilen. Eniten minua kuitenkin ihmetytti se, että laiva oli yön aikana siirtynyt karilta lähemmäksi rantaa. Nousuvesi oli irroittanut sen ja kuljettanut sitä maata kohti, melkein sen kallion lähelle, johon aalto oli minut eilen viskannut. Koska se ei ollut nyt rannasta kuin peninkulman päässä ja näytti yhä vieläkin olevan pystyssä, alkoi mieleni tehdä sinne, koska saisin sieltä yhtä ja toista tarpeellista.

Puolenpäivän aikana meri tyyntyi kokonaan. Luodevesi pakeni niin kauas, ettei rannan ja laivan välillä ollut vettä enää kuin neljännespeninkulma.

Mieleni muuttui haikeaksi katsellessani laivaa. Jos olisimme pysyneet siinä eilen, niin hengissä olisimme nyt joka mies. Olisimme pelastuneet rannalle, eikä minustakaan olisi tullut tällaista kurjaa erakkoa, vailla ihmisseuraa ja kaikkea lohdutusta. Kyyneleet kiertyivät väkisinkin silmiini. Mutta nyt ei auttanut antautua murheen valtaan. Päätin lähteä käymään laivalla. Riisui vaatteen yltäni, ilma kun oli tavattoman lämmin, ja heittäydyin mereen. Yks kaks olin uinut laivan luo, mutta siellä oli pulma edessä: miten pääsisin laivaan. Se oli yhä matalikolla ja hyvin korkealla vedenpinnasta; ei ollut mitään, jota myöten olisin voinut nousta kannelle. Kahdesti uin laivan ympäri ja vasta toisella kerralla huomasin köydenpään riippuvan kokasta – kumma etten sitä jo ensi kerralla huomannut! Ankarasti ponnistaen sain vihdoinkin köydenpäästä kiinni ja kiipesin kokkaan.

Huomasin laivan saaneen vuotoja ja ennättäneen vetää vettä sisäänsä jo koko lailla. Myrsky oli iskenyt sen perä edellä kovan hietasärkän laitaan, niin että perä oli kohonnut hyvin korkealle, kokka sitä vastoin vaipunut alas. Kannet olivat vapaina, ja kaikki mitä laivalla oli, näkyi jääneen kuivaksi. Ensi työkseni rupesin tarkastamaan, mikä laivalla oli vielä kunnollista ja mikä turmeltunutta. Kaikki laivan ruokatavarat olivat säilyneet kuivina. Nälkäinen kun olin, menin ruokavarastoon, pistin housuntaskuni täyteen laivakorppuja ja niitä pureskellen ryhdyin jatkamaan työtäni, sillä kiirettä oli pidettävä. Isosta kajuutasta löysin jonkin verran rommia, jota otin aimo kulauksen vahvistuakseni vastaisiin ponnistuksiin. Nyt olisi ollut tarpeen vene, millä olisin vienyt tavaroita maihin. Mutta kun sitä ei ollut, täytyi ryhtyä muihin keinoihin.

Laivalla tiesin olevan muutamia vararaakoja, pari kolme paksua parrua ja useita varalla pidettyjä mastopuita. Otin niistä muutamia, joita jaksoin liikutella, sidoin toiseen päähän köyden, heitin ne mereen ja kiinnitin köyden laivaan. Laskeuduin sitten alas laivankylkeen, vedin puut luokseni ja sidoin neljä raakaa molemmista päistä yhteen niin hyvin kuin osasin, niin että siitä muodostui jonkinlainen lautta. Panin sitten pari kolme lautaa poikkipuolin ja jopa kannatti lautta miestä. Koska se oli kuitenkin vielä kovin heikko raskaammalle lastille, sahasin käsisahalla mastopuun kolmeen kappaleeseen ja liitin nämä lauttani vahvikkeeksi. Vaikeaa ja hankalaa tämä työ kyllä oli, mutta tieto siitä, että nyt on hankittava välttämättömiä elintarpeita, rohkaisi ja opetti minua saamaan aikaan sellaistaikin, mihin muissa oloissa tuskin olisi pystynyt.

Lautta oli nyt kyllin luja kantamaan suurtakin kuormitusta. Kysymys oli vain siitä, mitä siihen ensiksi panisin ja miten saisin tavarat tyrskyjen läpi maihin. Mutta tässä ei ollut aikaa pitkiin arveluihin. Ensiksi laskin lautan pinnalle niin monta lautaa ja lankkua kuin kokoon sain, otin sitten kolme merimiesarkkua, tyhjensin ne ja vein lautalle. Ensimmäiseen panin ruokatavaroita: leipää, riisiä, kolme Hollannin juustoa, viisi kimpaletta kuivattua vuohenlihaa ja jonkin verran eurooppalaisia jyviä, ohraa ja riisiä, jota oli käytetty laivalla olleen siipikarjan ruoaksi. (Linnut oli jo aikaa sitten syöty, ja mielipahakseni huomasin jälkeen päin, että rotat olivat jyrksineet siemenistä suurimman osan kelvottomiksi.) Juomia löysin useita laatikollisia, muutamia hienoja liköörejä ja viisi kuusi nassakkaa arrakkia. Ne minä nostin sellaisenaan lautalle, kun arkuissa ei enää ollut tilaa.

Tällä välin alkoi vuoksi nousta, ja harmikseni näin, kuinka rannalle jättämäni takki, liivit ja paita kelluivat veden pinnalla. Uimaan lähtiessäni ei minulla ollut kuin liinaiset polvihousut ja sukat jalassa. Laivassa kyllä oli vaatetta hyvinkin runsaasti, mutta ylleni sieppasin vain kaikkein tarpeellisimmat, minulla kun oli kiire saada paljon tärkeämpää mukaani, nimittäin työaseita. Kauan aikaa haeskeltuani löysin viimein kirvesmiehen arkun. Se oli verraton aarre ja tällä haavaa minulle arvokkaampi kuin laivanlastillinen kultaa. Laskin sen lautalle sisällystä sen tarkemmin tutkimatta, sillä tiesinhän suunnilleen, mitä siinä oli.

Nyt oli saatava ampuma-aseita ja ampumatarpeita. Suuressa kajuutassa oli kaksi sangen hyvää lintupyssyä ja kaksi pistoolia. Ne minä otin ensin ja samalla muutamia ruutisarvia ja haulipusseja sekä kaksi vanhaa, ruostunutta miekkaa. Sitä paitsi löysin vielä pitkän etsimisen perästä kolme ruutitynnäriä, joista kaksi oli säilynyt ihan kuivana, kolmas oli kostunut. Nämä aseet, kaksi sahaa, kirveen ja vasaran laskin lautalle.

Olipa lastini lisänä kolme elävääkin olentoa, nimittäin laivan kaksi kissaa ja koira. Edelliset kyllä pysyivät lautalla koreasti, mutta koira hyppäsi heti kohta mereen ja ui edelläni rantaan.

Nyt oli lautta täyteen lastattu. Mutta kuinka päästä maihin, kun ei ollut purjetta, ei airoja, ei peräsintä? Heikoinkin tuulenpuuska saattoi tehdä koko hankkeen tyhjäksi.

Kolme edullista seikkaa oli kyllä olemassa: ensiksi meri oli tyyni, toiseksi vuoksi nousi ja liikkui rantaa kohti, kolmanneksi tuuli, vaikka hiljainenkin, puhalsi mereltä päin. Löydettyäni pari kolme katkonaista airoa läksin vihdoon lautallani liikkeelle.

Peninkulman verran lautta kulki varsin hyvin. Huomasin sen vain suuntautuvan hiukan syrjään siitä kohdasta, missä ensi kertaa olin noussut maihin. Siitä päätin, että tässä mahtoi käydä virta. Toivoin siis pääseväni johonkin lahdelmaan tai joensuuhun, johon lautta olisi hyvä ohjata. Oikein olin arvannutkin. Edessäpäin tuli näkyviin pieni poukama, jonne vuoksi virtasi jokseenkin kovalla vauhdilla. Koetin niin hyvin kuin osasin ohjata lauttaani keskeltä virtaa.

Mutta siellä olin vähällä joutua toisen kerran haaksirikkoon, ja jos niin olisi käynyt, olisi minulta varmaankin sydän murtunut. Kun en lainkaan tuntenut rantaa, törmäsi lautan toinen pää äkkiä matalikolle, jolloin tavarat olivat liukumaisillaan toiseen, matalammalla olevaan päähän; siitä ne tietystikin olisivat solahtaneet veteen. Ponnistin selkäni kaikin voimin arkkuja vasten, etteivät ne siirtyisi paikoiltaan, ja koetin saada lauttaani irti, mutta se oli mahdotonta. En uskaltanut liikahtakaan paikaltani, vaan tässä tukalassa asemassa minun täytyi olla runsas puoli tuntia, kunnes vuoksi oli kohottanut lautan toisenkin pään väljille vesille. Airolla sauvoin sitä sitten eteenpäin, kunnes sain sen uomaan, jossa nousuvesi lähti kulkemaan ylös virtaa. Kovin kauas merenrannasta en olisi mielelläni joutunut, sillä täältä rannaltahan näkisin ulapalle: kukaties vielä joskus saisin näkyviini laivan, joka pelastaisi minut.

Huomasin joen äyräessä viimein pienen lahdelman ja sinne sain lauttani suurella vaivalla ohjatuksi. Mutta siinä oli taas se vaara tarjona, että koko lastini solahtaisi veteen. Äyräs oli näet jyrkkä; ei näkynyt mitään sopivaa laituripaikkaa. Jos lautan toinen pää olisi käynyt rantaan, olisi toinen pää vaipunut veteen ja tavarat menneet sitä tietään. Ei auttanut muu kuin iskeä airo pohjaan ja koettaa pidättää lautta yhdessä kohdin lähellä tasapohjaista paikkaa, jonka arvasin pian joutuvan nousuveden alle. Niin kävikin. Kun vesi oli sanotun paikan kohdalla noussut tarpeeksi – lauttani oli noin jalan syvyydessä – työnsin lautan siihen ja löin airon kummassakin päässä pohjaan, niin ettei se enää päässyt mihinkään. Odottelin sitten, kunnes vesi jälleen laski, jolloin lautta hiljalleen painui tasaiselle tantereelle.

Lähdin nyt maihin etsimään soveliasta asuinpaikkaa itselleni ja turvallista suojaa tavaroilleni. En tiennyt, minne olin joutunut, mannermaalle vaiko saarelle, oliko täällä metsänpetoja vai ei. Vajaan peninkulman päässä kohosi korkea ja jyrkkärinteinen vuori. Se oli korkein kohta eräässä pohjoista kohti kulkevassa selänteessä. Otin mukaani toisen lintupyssyn, ruutisarven ja pistoolin ja läksin kulkemaan vuoren huippua kohti. Työllä ja tuskalla vihdoon pääsin sinne, ja siellä suureksi surukseni

huomasin joutuneeni saarelle: vettä oli ympärillä, muutamia kallioita meressä vain siellä täällä ja noin kolmen peninkulman päässä länteen kaksi vielä pienempää saarta.

Hedelmätön näkyi saari olevan ja arvattavasti asumatonkin, ellei siinä asunut villipetoja, joita en kuitenkaan missään huomannut. Lintuja näkyi olevan suuret laumat, mutta ne olivat kaikki minulle outoja. Jos niistä muutamia ampuisikin, niin ties mikä niistä ruoaksi kelpaisi.

Takaisin tullessani ammuin erään suuren linnun, joka istui korkean puun latvassa, tiheän metsän rinteellä. Tuskin oli pyssy lauennut, niin pyrähti lentoon lukemattomat laumat monenlaisia lintuja, jotka kirkuivat ja räähkyivät kukin omalla tavallaan. Ampumani lintu oli väristä ja nokasta päätellen haukka, mutta kynnet olivat toisenlaiset kuin haukalla. Sen liha haisi raadolta eikä siis kelvannut syötäväksi.

Palasin lautalle ja rupesin nostamaan tavaroitani rannalle. Siihen työhön loput päivää kuluikin. En tiennyt, missä viettäisin yöni. Maassa en uskaltanut nukkua, sillä pelkäsin petoja, vaikka tuo pelko, kuten sittemmin ilmeni, oli aivan turha. Rakensin itselleni tavara-arkuista ja laudoista jonkinlaisen majan. Miten täällä alkaisin elatustani hankkia, en tiennyt lainkaan. Äskeisellä matkallani en ollut nähnyt kuin pari kolme jäniksen kaltaista eläintä, jotka olivat hypähtäneet edestäni pyssyn pauketta säikähtäen.

Seuraavana aamuna johtui mieleeni, että laivastahan voisi saada tänne maihin vielä paljonkin kaikenlaisia hyödyllisiä esineitä, köysiä, purjeita ja sen sellaista. Siksi päätinkin käydä vielä toistamiseen siellä, jos suinkin mahdollista. Ja kun otin lukuun, että ensimmäinen myrsky saattoi särkeä laivan säpäleiksi, päätin jättää kaikki muut työt sikseen, kunnes olisin saanut korjatuksi laivasta pois kaikki, mikä suinkin oli mahdollista. Kutsuin sitten kokoon neuvoston, ts. omat ajatukseni, ja siinä sitä punnittiin, olisiko paras lähteä laivalle lautalla, mutta koska se huomattiin sopimattomaksi, päätin lähteä sinne ensi pakoveden aikana samalla tavalla kuin ennenkin. Tällä kertaa riisuuduin jo majassa jättäen ylleni vain kirjavan paidan ja jalkaani liinahousut ja kengät.

Laivan kannelle noustuani rakensin toisen lautan. Nyt kun minulla oli jo kokemusta, en tehnyt sitä enää niin kömpelöksi enkä lastannut sitä niin raskaaksi kuin edellisellä kerralla. Paljon hyödyllistä tavaraa sain nytkin kerätyksi. Kirvesmiehen kojusta löysin ensinnäkin pari kolme pussillista isoja ja pieniä nauvoja, pari tusinaa veistokirveitä ja erään tärkeän työkalun, tahkon. Tykkimestarin kajuutasta sain pari kolme rautakankea, kaksi nassakkaa musketinluoteja, seitsemän muskettia sekä entisten lisäksi vielä yhden lintupyssyn ja jonkin verran ruutia, samoin suuren pussillisen hauleja ja ison harkon lyijyä. Viimeksimainittu oli kumminkin niin raskas, etten jaksanut nostaa sitä laivan laidan yli. Keräsin myös kaikki vaatteet, mitä suinkin löysin, varapurjeen, riippumaton ja muutamia patjoja.

Kaikki nämä aarteet sain onnellisesti maihin. Laivalla ollessani olin pelännyt, että metsäeläimet sillä välin kävisivät hävittämässä ruokatavarani, mutta perille tultuani näin, ettei kuokkavieraita ollut käynyt lainkaan. Eräällä arkulla vain istui palatessani metsäkissan näköinen eläin, joka lähetessäni karkasi jonkin matkan päähän, mutta pysähtyi jälleen. Siinä se sitten istua kökötti katsellen minua, ikäänkuin olisi mielinyt päästä lähempään tuttavuuteen. Ojensin pyssyni sitä kohti, mutta se ei ollut siitä millänsäkään eikä lainkaan yrittänyt pako. Heitin sille sitten palasen korppua – vaikka suoraan sanoen en kovin runsaskätinen ollut, sillä eiväthän omatkaan varastoni olleet kovin suuret – no niin, palasen sille heitin. Se tuli lähemmäksi, haisteli sitä, söi sen suuhunsa ja katsoa murjotti minuun: eikö tulisi lisää? Mutta kun ei enää mitään näkynyt heruvan, se luikki tiehensä.

Uusia tavaroita rannalle siirtäessäni täytyi minun avata ruutitynnirit ja kantaa ruuti vähissä erin maihin, tynnyrit kun olivat hyvin raskaita. Nostettuani sitten kaikki kuivalle maalle rupesin rakentamaan itselleni teltaa purjeista ja veistämistäni riu'uista. Tähän teltaan nostin kaikki sellaiset tavarat, mitkä saattoivat pilaantua sateessa tai päivänpaisteessa, ja kasasin teltan ympärille arkkuja ja tynnyreitä suojaksi ihmisten ja petojen hyökkäyksien varalle.

Telkesin sitten teltan oven: pystytin ulkopuolelle tyhjän arkun ja nostin sisäpuolelle lautoja. Levitin vihdoinkin maahan patjan, panin kaksi pistoolia pääpuoleen ja yhden pyssyn viereeni ja niin

laskeuduin pitkästä aikaa taas oikealle vuoteelle. Edellisenä yönä en ollut sanottavasti saanut unta silmiini ja koko pitkän päivän olin ollut ahkerassa työssä – ei siis kumma, että heti vaivuin uneen.

Tuskin on kauppialla konsanaan ollut liikkeessään niin monipuolista tavaravarastoa kuin minulla teltassani. Mutta ei se minua sittenkään vielä tyydyttänyt, sillä niin kauan kuin laiva yhä vielä oli entisessä asennossaan, pidin velvollisuutenani tuoda sieltä maihin kaikki, minkä suinkin saatoin saada. Menin sinne joka päivä luoteen aikana tuoden mitä milloinkin tullessani. Kolmannella kerralla lastasin lautalle kaikki purjeet, köydet ja nuorat, mitkä vain irti sain, samoin purjekangasta, jota oli ollut varalla purjeitten paikkaamista varten. Kastuneen ruutitynnyrin toin niinikään pois laivasta. Purjeet minun täytyi leikellä pienemmiksi, niitä kun en tietenkään enää voinut käyttää laivan purjeina, vaan tavallisena kankaana.

Viisi kuusi kertaa laivalla käytyäni luulin jo keränneeni sieltä kaikki, mistä minulle olisi hiukankin hyötyä, mutta suuri oli iloni ja hämmästykseni, kun eräänä päivänä löysin laivan säiliöstä suuren tynnyrin täynnä laivakorppuja, kolme suurta nassakkaa rommia, tynnyrin sokeria ja säkillisen jauhoja. Käärin korput kangasmyttyihin ja kannoin ne sillä tavoin lautalle.

Seuraavalla kerralla päätin ottaa paksut touvit. Ison touvin katkaisin niin suuriksi paloiksi, että parahiksi jaksoin kantaa, otin myös kaksi ohuempaa touvia ja ankkuritouvit sekä kaikki rautaesineet, mitkä sain vain irti. Lautan laitoin raakapuista, sille lastasin nämä raskaat esineet ja lähdin maihin.

Mutta nytpä onni näkyi alkavan kääntää minulle selkäänsä. Lautta oli tällä kertaa kutakuinkin kömpelösti kokoonkyhätty ja raskaaksi lastattu. Siksi en osannutkaan kotilahdelmaan tullessani ohjata sitä niin taitavasti kuin edellisiä. Se keikahti toiselle laidalleen, ja minä solahdin tavaroineni päivineni veteen. Minulla ei siinä mitään hätää ollut, ranta kun oli lähellä, mutta suuri osa tavaroista meni mereen, varsinkin kaikki esineet, joissa oli rautaa. Pakoveden aikana sain kyllä suurimman osan touveja maihin ja samoin muutamat rautaesineet, mutta niistä piti useimmat etsiä sukeltamalla, ja se oli varsin vaivalloista.

Tämänkin jälkeen kävin vielä joka päivä laivalla ja aina sieltä jotain toin tullessani.

Nyt olin ollut saarella kolmesta päivää ja käynyt laivalla yksitoista kertaa. Olin tuonut sieltä kaiken, mihin kahden käden voimalla vain suinkin pystyin, mutta luulenpa, että jos tyyniä ilmoja olisi kestänyt kauemmin, olisin lopulta tuonut maihin koko laivan palan palalta.

Kahdettatoista kertaa hankkiutuessani lähtemään laivalle huomasin tuulen alkavan puhaltaa. Lähdin sinne kuitenkin tapani mukaan pakoveden aikana. Olin etsinyt ja penkonut kaikki paikat niin tarkoin, ettei olisi luullut löytyvän enää mitään, mutta löytyipäs! Kajuutassa huomasin pienen seinäkaapin, jonka laatikosta löysin pari kolme partaveistä, suuret sakset ja tusinan verran veitsiä ja haarukoita. Toisesta laatikosta löysin rahoja, osaksi eurooppalaisia, osaksi brasilialaisia kulta- ja hopearahoja. Näitten arvo oli yhteensä noin kuusineljättä Englannin puntia.

Myhähdin rahakasaa katsellessani. Jonninjoutavaa tavaraa! Mitä hyötyä sinusta minulle olisi? Ei sinussa ole sen vertaa arvoa, että sinut maasta viitsisin nostaa. Yksi ainoa veitsi on paljon arvokkaampi minulle. Ole siinä, missä olet, ja mene meren pohjaan niinkuin eläin, jonka henkeä ei kannata pelastaa.

Hetkisen mietittyäni käärin rahat kuitenkin kangaspalaseen ja otin mukaani.

Rupesin jälleen rakentamaan lauttaa, mutta kesken kaikkea huomasin taivaan vetäytyneen pilveen ja neljännestunnin kuluttua alkoi jo navakka tuuli puhaltaa maalta päin. Lautta täytyi jättää sikseen, sillä minun oli jouduttava rantaan ennen nousuveden palaamista. Ei auttanut muu kuin heittäytyä uimaan. Se ei ollut helppoa, sillä taskuissani oli runsaasti painoa ja aallot alkoivat käydä sangen korkeina. Tuuli yltyi yltymistään, ja ennen nousuveden tuloa pauhasi jo täysi myrsky.

Mutta silloin olin jo pienessä teltassani, turvassa tavaroitteni keskellä. Myrsky raivosi koko yön, ja kun aamulla loin silmäni merelle, niin – laivaa ei näkynytäkään enää. Apeaksi muuttui mieleni silloin, mutta lohdullista oli kuitenkin ajatella, että olinhan hetkeäkään turhaan kuluttamatta kaikin voimin koettanut saada sieltä pelastetuksi kaiken mahdollisen.

Nyt rupesin todenteolla miettimään, miten puolustautua viljelejä ihmisiä, jos sellaisia milloin ilmaantuisi, tai petoja vastaan, jos sellaisia saarella olisi. Olin kahden vaiheilla: kaivaisinko luolan mäen rinteeseen vai rakentaisinko teltan maan päälle. Päätin tehdä molemmat.

Huomasin heti aluksi, ettei nykyinen teltan kohta ollut oikein sopiva, koska se sijaitsi alavassa, suoperäisessä paikassa. Juomavesikin oli siitä kovin pitkän matkan päässä. Täytyisi hakea sopivampi ja terveellisempi paikka.

Neljä näkökohtaa minun tuli ottaa varteen: ensiksi paikan terveellisyys ja riikkaan veden läheisyys, kuten jo mainitsin; toiseksi suoja helteeltä; kolmanneksi turva vihollisia vastaan, olkoot ne ihmisiä tai metsänpetoja; neljänneksi näköala merelle, jotta, jos Jumala lähettäisi jonkin laivan näille vesille, voisin vielä päästä täältä pois, sillä siitä toivosta en tahtonut suinkaan luopua.

Jonkin aikaa haeskeltuani löysin tasaisen paikan vuoren rinteellä. Sen takana kohosi vuori äkkijyrkkänä, niin että sen huipulta oli aivan mahdotonta päästä penkereelle. Vuoren kupeessa oli pieni aukko, joka johti umpiseinäiseen luolaan.

Penkereelle juuri tämän aukon eteen päätin rakentaa telttani. Penger oli noin sata yardia [1 yardi = 91 cm] leveä ja kaksi kertaa niin pitkä, se levittäytyi kuin ihana keto oven edessä ja laskeutui joka puolelta säännöttöminä askelmina alas. Kun se sijaitsi vuoren pohjoisrinteellä, oli siinä suoja kovimmalta helteeltä aamusta alkaen aina auringon laskuun.

Ennen kuin rupesin telttaa rakentamaan, merkitsin luolan eteen puolipyörän kymmenen yardin pituisella säteellä aukosta lukien. Tähän puolipyörän kaareen pystytin vahvoja paaluja kahteen rinnakkaiseen riviin lyöden ne lujasti maahan. Ne olivat neljän ja puolen jalan korkuisia ja päistään veistetyt teräviksi. Rivien väliä oli korkeintaan kuusi tuumaa. Tämän välin täytin laivasta tuomillani köydenpätkillä ylös asti ja pönkitin paalut sisäpuolelta puolenkolmatta jalan pituisilla tukipuilla. Paljon työtä ja vaivaa tämän lujan aidan rakentaminen kyllä kysyi, varsinkin kun paalut piti hakata metsässä, kantaa paikalle ja lyödä lujasti maahan kiinni. Oviaukkoa en tähän aitaan tehnyt, vaan tein lyhyet nuoraporaat, jotka kotiin tullessani nostin joka kerta sisäpuolelle.

Näin olin nyt vallittanut ja linnoittanut asuntoni lujan muurin suojaan ja nyt saatoin nukkua rauhassa.

Tähän linnoitukseeni siirsin suurin ponnistuksin runsaan omaisuuteni ja sitten rakensin teltan, teinpä sen kaksinkertaiseksikin, jotta olisin sateelta suojassa – osan vuotta täällä näet sataa varsin rankasti. Tein ensin pienemmän teltan ja sen ulkopuolelle avaramman, jonka katoitin tervatulla kankaalla. Enkä nyt enää maannut patjalla, niin kuin tähän asti, vaan paljon mukavammin entisen perämiehenme riippumatossa.

Kannettuani sitten telttaan kaikki sellaiset ruoka- ja muut tavarat, mitkä kosteudesta kärsivät, rupesin laajentamaan luolan suuta. Irroittamani mullan ja kivet kannoin teltan kautta aitauksen sisäpuolelle, kunnes siihen muodostui terassin tapainen, puolentoista jalan korkuinen lava. Teltan taakse sain vähitellen tilavan alan, jota pidin kellarina.

Monta pitkää ja raskasta työpäivää oli kulunut, ennen kuin kaikki oli kunnossa. Siirryn siis kertomuksessani hiukan taaksepäin mainitakseni muutamia seikkoja, jotka mieltäni askarruttivat.

Luolan suuta laajentaessani sattui kerran nousemaan ankara ukkosilma. Ei aikaakaan, niin jo leimahti kirkas salama, jota seurasi hirmuinen jyrähdys. Mutta salamaakin nopeammin sävähti silloin mielessäni ajatus: "Voi ruutiani!" Ihan sydäntäni kouristi ajatellessani, että yksi ainoa salama olisi saattanut silmänräpäyksessä räjäyttää ilmaan koko ruutivarastoni, josta ei riippunut ainoastaan turvallisuuteni vaan elatuksenikin. En ensinkään tullut ajatelleeksi, kuinka suuressa vaarassa itsekin olin.

Ukkosilman mentyä ohi jätin kaikki muut työt syrjään ja rupesin valmistamaan pusseja ja rasioita, mihin panin ruudit, sillä ajattelin, että jos osa sattuikin syttymään, niin ei koko varasto silti hukkaan menisi. Tähän työhön meni minulta parin viikon verran. Ruutia oli minulla yhteensä lähes sataneljäkymmentä naulaa, ja nyt jaoin sen luullakseni sataan osaan. Kastuneen ruutitynnyrin syttymisestä ei ollut pelkoa, ja siksi vieritinkin sen luolaan, jota tästä lähtien nimitin keittiökseeni.

Muut ruutipussit ja – rasiat kätkin luolan sopukkoihin sellaisiin paikkoihin, missä ne eivät päässeet kostumaan.

Ainakin kerran päivässä lähdin samoilemaan pyssy olalla ympäri saarta sekä huvikseni että nähdäkseni, olisiko jokin ruoaksi kelpaava otus saatavissa. Samalla oli tilaisuus ottaa selvää, mitä kotieläimiksi mahdollisesti kesytettäviä eläimiä saarella oli. Ensi kerralla jo huomasin vuohia ja siitä olin mielissäni, mutta ne olivat niin arkoja, ketteriä ja varovaisia, ettei ollut lähelle yrittämistäkään. Ennen pitkää kiintyi huomioni seuraavaan seikkaan: jos vuohet olivat kallioilla ja minä lähestyin niitä laakson puolelta, ne säikähtäen juoksivat tiehensä, mutta jos ne itse olivat laaksossa ja minä ilmestyin kallioille, ne eivät olleet minusta tietääkseenkään. Siitä päättelin niiden silmän rakenteen olevan sellainen, etteivät ne nähneet mitään yläpuoleltaan olevaa.

Tällä tavoin pääsin niistä pyssynkantaman päähän. Ensi kerralla ammuin emävuohen, jolla oli pieni imevä kili vieressään. Kovin oli tuosta mieleni paha, sillä kili parka jäi seisomaan kuolleen emänsä ääreen, ja nostettuani otuksen olalleni se lähti mukaani ja tuli teltalleni saakka. Laskin kantamukseni maahan, otin kilin syliini ja nostin sen aidan yli. Toivoin sen aikaa voittaen tulevan kesyksi, mutta en saanut sitä syömään, niin että minun lopulta täytyi teurastaa sekin. Nyt minulle riitti lihaa pitkäksi aikaa, varsinkin kun käytin ruokavarojani säästellen.

Saatuani itselleni asunnon oli suurimpana huolenani löytää sellainen paikka, mihin voisin virittää valkean. Polttopuista oli myös pidettävä huoli. Tästä kaikesta myöhemmin enemmän. Kerron tässä välillä mitä mietin yksinäisyydessäni.

Tulevaisuuteni näytti synkältä. Myrsky oli työntänyt minut kauas, satain peninkulmain päähän kaikista tavallisista kulkuväylistä, heittänyt minut syrjäiseen saareen. Taivas oli ilmeisestikin päättänyt, että minun oli tällä yksinäisellä saarella elettävä päiväni loppuun saakka. Ja katkerat kyynelleet vierähtivät poskilleni näin ajatellessani. Vuoroin taas sydämessäni kyselin, kuinka saattoikaan sallimus tuomita niin täydelliseen turmioon oman luomansa olennon ja tehdä hänet niin sanomattoman viheliäiseksi, hyljätä hänet kokonaan, jättää niin kerrassaan avuttomaksi, että tuskin hänen enää kannatti olla kiitollinen hengestäänkään.

Vuoroin taas ajatukseni kääntyivät toisaalle. Nuhtelin itseäni moisista mietelmistä. Kerran, kulkiessani pyssy olalla merenrantaa pitkin tuumiskellen tilaani, alkoi järki katsella asiaa toiseltakin näkökannalta: "Kovahan sinun kohtalosi on, totta sekin, mutta sano, missä sinun toverisi ovat? Yksitoistahan teitä oli veneessä? Missä nuo kymmenen nyt? Miksi he eivät pelastuneet ja miksi et sinä yksin hukkunut? Miksikä sinut yksin koko joukosta valittiin? Täälläkö on parempi olla vai tuolla?" ja minä viittasin merelle. Ennen kuin kovan onnen kovaksi tuomitsee, pitäisi punnita, eikö siihen liity jotain hyvääkin, ja eikö se saattaisi olla vieläkin kovempi?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.